

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 374

י"ז טבת
תשפ"ו

פרשת ויחי

זרן חיים

"וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שְׁכַל את ידיו כי מנשה הבכור" (בראשית מח יד). כמה מגדולי החסידות, ביניהם מוהר"ן מברסלב (ליקוטי מוהר"ן תורה כד), ביארו את המילה 'שְׁכַל' מלשון שכל, שיעקב בירך את נכדיו בשום שכל. כך גם אונקלוס תרגם "אחכימנון לידיו", התחכם בידיו, הביא חכמה בידיו.

יוסף מכין את הבנים שלו כפי סדר לידתם - מנשה מול יד ימין של יעקב ואפרים הצעיר כנגד שמאלו של יעקב. אם יעקב היה מעוניין לברך בסדר שונה היה עליו לשנות את המיקום של מנשה ואפרים ולהחליף את סדר העמידה שלהם, אך הוא השאיר אותם במקומם והפך את ידיו שלו. הפסוק אומר "שְׁכַל את ידיו כי מנשה הבכור". נכון שיש סיבה לשינוי, אבל סוף סוף מנשה הוא הבכור, ובשל כך לא שינה יעקב את מקומו של מנשה מפאת כבוד בכורתו.

לדברים של יעקב אבינו יש טעם פנימי. רבי יחזקאל משינובה, בעל הדברי יחזקאל, בנו הבכור של רבי חיים מצאנז, כותב כי יש צורך להבין באיזו סברה נחלקו יעקב ויוסף. הנה סברת יוסף הצדיק הייתה שמי שרוצה לעשות תשובה צריך קודם כל לתקן את מה שעיוות ואחר כך להתחיל לעשות מצוות ומעשים טובים. כמו שהפסוק אומר "ארחץ בניקיון כפי" ורק אז "ואסבבה את מזבחך ה'" (תהלים כו ו). קודם כל צריך לרוחץ את הידיים מכל טומאה ומכל דבר שחוצץ בינינו לבין אבינו שבשמיים, ואז "ואסבבה את מזבחך ה'". אבל ליעקב אבינו הייתה סברה אחרת, שמי שרוצה לעשות תשובה - "סור ומרע" הוא דווקא באופן שאנחנו מוסיפים טוב - "עשה טוב". הדרך לעזוב את הרע אינה בעיסוק בו אלא בהגברת עשיית הטוב. אין להמתין לתקן את מה שעיוותנו, אלא להתעסק בטוב. יוסף נקרא צדיק. צדיק עובד את השם ללא פגם, ולכן הוא מבקש ודורש קודם כל לנקות את הזוהמה כדי שהוא ייחשב לצדיק. לכן יוסף לקח את אפרים בימינו בשמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו בימין ישראל, כדי

שיברך את מנשה בימין שלו, כי מנשה הוא מלשון "נשני אלקים את כל עמלי" שזו המדרגה העיקרית, קודם כל לעזוב את כל עמלי. עמל משמעותו חטא, "ולא ראה עמל בישראל". רק על גבי זה יש מקום לברכה בשמאל לאפרים, לשון פריה וריבוי של הטובה. מתוך תיקון ועזיבת החטא אפשרות להפרות ולהרבות את הטובה.

אבל יעקב אבינו שכל את הידיים. דרגת אפרים לשיטתו היא העיקר. הנקודה העיקרית היא להפרות בתשובה ומעשים טובים, ולא להמתין לתקן מה שחטא. יעקב אבינו מחליף את סדר בניו של יוסף, על אף שיוסף מעיר לו. "וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים" (שם יט). שכן כך לימדנו גם מרן הבעל שם טוב זי"ע שזו הדרך הנכונה ביותר - "סור מרע" איך? "ועשה טוב".

בעשרה בטבת היה יום הזכרון (היארצייט) של רבי נתן מברסלב. הוא אמר שתורה רפ"ב בליקוטי מוהר"ן, שעוסקת כידוע בעבודת מציאת הנקודות הטובות שאדם צריך למצוא באחרים ובעצמו היא כמו פרה אדומה שמטהרת את הטמאים אבל גם מטמאת את הטהורים. מדוע? משום שאם אדם לומד אותה בשעה שהוא לא זקוק באמת להעצמה של הטוב שבו הוא עלול להיות מרוצה מהמדרגה שבה הוא נמצא וזה יגרום לעצלנות רוחנית. רבי נחמן לא התכוון לתת כשרות לחולשה של האדם, אלא לחזק דרכיים כושלות. להתבונן בנקודות הטובות כדי ליצור גדלות מתוך שמחה. למצוא את הטוב שבי, האמונה שה' שמח במי שאני, בעבודה שלי, על מנת לחזק את האדם ללכת ולהגביר. אין הכוונה לומר "סור מרע" רק כדי להתכחש אל הרע, אלא כדי להגביר את עשיית הטוב והעבודה הפנימית.

"ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור". השיב לו יעקב "ידעתי בני", ידעתי שהדרך הנכונה היא כמו מה שאתה אומר. אבל במצב ש"אחיו הקטן", האדם נמצא במצב של קטנות, אז יש לחזק בדרך של "עשה טוב" ולא "סור מרע", ואז אפילו הוא עם קטנותו יגדל ממנו".

כמדומה לי לא הכיר. מכל מקום הצטמצם עולמו בפירוורים שנשאר לו אחר שנתן את הכל לאחרים. אך את חיובו מסר להם".
(דרך אבות עמ' קנד)

הלכה ומנהג

מרן הגרש"ז אויערבאך (שש"כ פכ"ג) המנחת יצחק (ח"ה סי' עה) והחלקת יעקב (ח"ג סי' קלח) התירו להשתמש בפומפה על מנת לשחרר פסולת הממלאת צינור מטבח, מטעם שאין הוצאת הפסולת בכלל 'סתירה', שאין הפסולת שבצינור חלק מהצינור עצמו. מה שאין כן במצב שבו הפסולת אוטמת את הצינור עד כדי כך שצריך מומחיות של איש מקצוע על מנת לפתוח אותו, שבמצב שכזה אנו רואים את הפסולת כמחוברת לחלוטין לצינור ויהיה בהוצאתה מכלל איסור סתירה. דין נוסף השייך לענייני סתירה ובנייה הוא דין 'מכה בפטיש'. הוה אומר, שכשם שהמכה האחרונה של הנגר בפטיש משלימה את המלאכה, כך כל השלמה מלאכה תהיה אסורה מדין זה. לכן אף שאין בנתינת שמן על גבי צירי הדלת מכלל 'בנייה' או 'סתירה' יהיה הדבר אסור מדין 'מכה בפטיש', שכעת מכח שימון הצירים נעשה השימוש בדלת לשימוש טוב כראוי. ומדין זה יהיה גם כן איסור ליישר כפית שהתעקמה משום שבזה מכשיר אותה לשימוש. וכן אין להשתמש בשבת באטמי אזניים מסיליקון וכדומה שמקבלים צורה עם טחיבתם לאוזן משום שמכשיר אותם לשימוש והוא בכלל מכה בפטיש, לצד איסור ממרח במה שמחליק את גופם.

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: האם לימוד למבחן בגיאומטריה כלול באיסור שטרי הדיוטות?

תשובה: יש בזה מחלוקת גדולה. הרמב"ם (בפירוש המשניות) מסביר שמשמעות 'שטרי הדיוטות' היא כל לימוד של חכמה שאין בה חכמת התורה. אך הרמב"ן והרשב"א התירו. הכרעת מרן המ"ב (סי' שז סקס"ה) שהמנהג להקל בזה, וירא שמיים יחמיר. לכן באופן כללי כל לימוד של חכמה, דקדוק, חשבון וידיעות בענייני העולם שמחכימים את האדם הם בכלל ההגדרה הזו של חכמות חול.

כאשר במהלך השבוע עתיד להתקיים מבחן והאדם חושש שאם לא ילמד בשבת ייכשל בו- הדבר מותר

הרבי מגור, מרן ה'בית ישראל', הסביר שכאשר נפוליאון שכבש ארצות רבות הגיע לעיר מבוצרת הוא לא התעכב לכבוש את כולה בתחילה. אלא השאיר גדוד שצר על העיר, ובמקביל המשיך לכבוש את שאר המדינות. כשסיים את כיבושיו הוא חזר לאותה עיר עם צבא גדול וכבש אותה ללא כל קושי. כך הוא לא התעכב בקרב ארוך ומייגע כשאויבים נוספים מאיימים עליו. אמר הבית ישראל שככה יש לנהוג גם במלחמת היצר. אדם שבנוי למלחמה עיקשת צריך להילחם על כל נקודה שחורה שהוא מתקן אותה לגמרי. אך רוב בני האדם לא מסוגלים להיות בעקשנות כזאת על פרטים. לכן עדיף קודם כל להקיף את הכול בטוב ואז ממילא אנחנו יכולים לדלג להוסיף אור ונצחון במקומות אחרים, ואז לשוב ולכבוש את אותן נקודות שחורות שבתוכנו.

בעל 'דגל מחנה אפרים' אומר שזה מה שכתוב "ועיני ישראל כבדו מזקן" (שם י). 'עיניים' הוא רמז לצדיקים שהם עיני הדור, הסנהדרין. בשעה שעיני העדה רואים את החטאים שהורגלו בהם ההמון, עד שהם כבדו מזקן – התרגלות העבירות בציבור. אז מוטל על הצדיקים להסתכל על הדור מהנקודה של עשה טוב ולא מההיבט של אסור מרע. רק בדרך הזאת גדולי העדה, עיני העדה, יכולים בסנגור שלהם על כלל ישראל לתקן את העם הסובב אותם.

אונקלוס תרגם על הפסוק "יקרן מסיבו". בפשטות כוונתו שעניני התעלו בזקנותו מעל העולם הזה לעשות ביקרות ובגבהות של העולם. וכפי שלימדנו מרן הבעל שם טוב זי"ע וגדולי תלמידיו, בראשם ר' לוי יצחק מברדיטשב, שעבודת האדם היא להסתכל על הדברים באופן יקר, להסתכל על הטוב, להקדים את אפרים והטוב לראיית העוונות. כך צריך להיות המבט של כל אחד הן בעבודת ה' הפרטית שלו והן בהבטה של מנהיג כיעקב אבינו שהנהיג את העדה. זהו המסר הגדול שמסר לנו יעקב אבינו על המבט הנכון בעבודת השם, לכל אחד בפרטיות ולגדולי הדור ביחס לכלל הדור.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

לאחר פטירתו של ר' אריה כתב עליו הסופר ר' דוד זריצקי ז"ל מאמר הערכה מיוחד במינו. בתוך הדברים היטיב להגדיר את מהותו של ר' אריה:

"לראשונה הלך הצדיק ר' אריה לוין צ"ל לעולמו, כי הרי במשך כל שנותיו או מרבית שנותיו עלי אדמות הוא הלך דווקא לעולמותיהם של אחרים, ואת עולמו הפרטי

משני טעמים, משום השיטה המקילה בלימוד חכמות חול בשבת ומשום שאם לא ילמד הרי שיצטער בשבת. ולכן בשעת הצורך נתיר לכתחילה ללמוד בשבת אם הדבר נצרך. נוסף שאין בזה הכנה מקודש לחול, שכן הלימוד והידיעה נרכשים כבר בשבת עצמה, אך יש להקפיד שלא לומר 'אני הולך ללמוד עכשיו למבחן שיהיה לי השבוע'.

שאלה: האם מותר לקרוא דף קשר מגן הילדים הניתן עבור ההורים, ומה הדין כשכתוב בו על מועד לאסיפת הורים?

תשובה: חינוך הבנים היא מצוה גדולה, ועל כן כל דבר שמופיע בדף קשר שקשור לחינוך הילדים, כולל אסיפות הורים וכדומה, מותר לקרותו בשבת. אבל דברים שלא קשורים ישירות לחינוך, לדוגמה הודעה על טיול שיתקיים במהלך השבוע, אסורים בקריאה. לכן גם הדף שעליו צריך לחתום אחר השבת שהילד או הילדה למדו יפה במהלך השבת - מותרים לשימוש בשבת.

שאלה: האם ניירות מדפסת מוקצים?

תשובה: נכון שכך מבואר במשנה ברורה (סי' שח סק"ג), אבל כיום שחבילה של 1000 דפים נמכרת בפרוטות אין חשיבות לנייר כמו פעם, ואי אפשר לומר שהנייר נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס. אבל לדעתי יש לומר שהנייר מוקצה מחמת שהוא כלי שמלכתו לאיסור, כי אין בנייר הזה שימוש לניקוי אלא לכתיבה בלבד. ויש הבדל מאיזה דין הנייר מוקצה, שכן אם הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, כמו שכתב מרן המשנה ברורה, ושכן היה המצב בזמנו, אסור להזיזו אלא רק כלאחר יד. אך אם הוא מוקצה מחמת שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, כפי שנראה לומר שהדין בזמננו, מותר להזיזו לצורך גופו או מקומו.

